

**VROUW MET ZWAARD:  
HEY GIRL! VAN ROBERTO CASTELLUCCI**

Bij het bekijken van *Hey Girl!* in deSingel voel je je weer thuis. De wereld van Castellucci is nu bekend terrein, denk ik dan. Na elke nieuwe voorstelling wordt het makkelijker om zijn kronkelige gedachten te volgen. Tot mijn verbazing moet ik vaststellen dat het niet voor iedereen geldt. Zo schreef Tiago Bartolomeo Costa in *Rekto:Verso* (maart-april 2007) naar aanleiding van *Hey Girl!* dat deze voorstelling over niets ging, en alleen maar irritant en dus verwaarloosbaar was. De teneur van het stuk was dat Castellucci in de grond een keizer zonder kleren was. Dat was dan een commentaar op een voorstelling die in grote lijnen bijzonder eenvoudig is voor Castellucci's doen.

Het is nu reeds jaren dat we zijn werk in België kunnen volgen. Vertrouwde elementen zijn de aanstekelijke vorm, een ongelooflijke controle over alle middelen van het theater, een grote visuele inventiviteit, een fascinatie voor machines en elektriciteit. Ook met de inhoud zijn we vertrouwd geworden. Castellucci geeft gestalte aan zijn religieuze overtuiging, die stoelt op katholicisme en mystiek. Ook al is het geloof de bron van zijn artistieke arbeid, toch weet hij voorstellingen te maken die blijvend intrigeren en bijna hun best doen om die centrale gedachte weg te stoppen.. Hij heeft een eigenzinnige versie van zijn geloof, zodat zijn voorstellingen zelfs als subversief kunnen beschouwd worden. Zijn werk wordt met een soort ketterse passie gemaakt.

Het is hem niet te doen om een boodschap die zich makkelijk laat lezen. Integendeel, het is één van zijn karakteristieken dat hij, bijna pathologisch, niets wil zeggen op een duidelijke manier. Het raadsel is hem heilig, wat des te scherper uitkomt als men hemzelf enkele vragen wil stellen. Natuurlijk grijpt hij terug naar reactionaire vormen zoals het ritueel. Ook dat moet geheimzinnig zijn, want pas dan kan het grote diepzinnigheid voorwenden..

Vandaar dat zijn voorstellingen altijd dubbel kunnen gelezen worden: ofwel geeft men zich over aan de poëtische kracht van het beeld en het geluid, ofwel poogt men het bevreedende te ontraadselen en zin te geven. Men kan ook volledig afknappen, zeker wanneer iemand zo gewild onduidelijk, onlogisch en vaag wil zijn, en daarbij lijkt te beweren dat alles wat hij te zeggen heeft, heel belangrijk is. Het is duidelijk dat het artikel van *Rekto:Verso* deze laatste stelling huldigt. Costa schrijft immers: "Ik zie niets meer. Ik heb elke poging om er iets in te zien, al lang opgegeven." Al wil hij de collega's critici graag de les spellen als ze

in de val van Castellucci trappen, toch formuleert hij een betwistbare stelling als hij oppert: “Maar waarom zou ik mezelf als criticus dan dwingen, in die typische rol van meer te willen lezen dan ik voel?” Voorstellingen bekijken, ondergaan en pogen te duiden is echter zoveel meer dan alleen maar ‘wat ik voel’.

Ik heb altijd voor de tweede stelling gekozen. Zoekend naar antwoorden en verbanden. Na de vele voorstellingen die mij tot interpretatie hebben gedwongen, een oefening waaraan ik mij met veel plezier en genot heb overgegeven, komt de laatste voorstelling *Hey Girl!* als makkelijk verstaanbaar over.

De titel zelf oogt luchtig, maar dat is een rookgordijn, want Castellucci heeft achter de uitroep, die eerder aan een musical doet denken, een soort hoogdravende allegorie over de vrouw verstoppt. Uit zijn *Tragedia Endogonia* weten we dat hij de vrouw in zijn door zonde, wreedheid en blindheid getekend universum een speciale plaats geeft. Zij leverde in de wirwar en de chaos, die de verschillende delen van dat reuzeproject kenmerkte, een moment van inzicht. Castellucci greep daarvoor terug naar de mystica Hilde von Bingen. Bij haar vond hij iemand die rechtstreeks contact had met God. Al bezong ze de godheid, toch bleven de boodschappen die ze ontving, geheimzinnig. Bij Castellucci is de Ander steeds aanwezig dank zij de muziek. De soundscapes van zijn vaste Engelse componist Scott Gibbons worden steeds geschraagd door een diep, angstaanjagend gebrom – in zijn elektronische muziek zowat het equivalent van een diepe grondtoon (zeg maar dat het gebrom veel overeenkomsten vertoont met het eerste akkoord van Wagners tetralogie.) Het is een geluid dat overal terugkeert, en dat op ons gemoed direct inwerkt: het veroorzaakt onrust, het is bedreigend, het wenst te spreken, maar het komt nooit tot een begrijpbare articulatie. Er is iets dat spreekt – meer kunnen we er niet over zeggen. Maar dat iets is Castellucci's God, een aanwezigheid die hem danig frustreert, want precies dat spreken dat geen spreken is, en dus ook niet kan begrepen worden, is de basis van de ongelukkige toestand van de wereld. Wellicht kan je er twee verschillende dingen over zeggen: één - dat Castellucci als het ware koortsachtig zoekt naar alle sporen van die aanwezigheid achter alle dingen, en wanhopig smeekt of die zijn boodschap niet begrijpbaar kan maken, of twee - dat hij ons aanspoort om te luisteren, zodat we uit dat goddelijke zwijgen kunnen uitbreken en een staat van genade vinden. Laten we allen Hilde von Bingen worden. In de eerste duiding geeft Castellucci lucht aan zijn obsessies en fantasma's, in het tweede geval is hij een moralist, een prediker die ons op de rechte weg wil krijgen.

In *Hey Girl!* heeft Castellucci zich volledig geconcentreerd op de vrouw. Hij laat haar eerst geboren worden, in een prachtig, raadselachtig beeld. Eerst is er in

een onbestemd licht een ongedefinieerde druipende vorm, waaruit zich een gestalte losmaakt. Als de nieuwe Vrouw van de tafel rolt, steekt ze twee vingers in de lucht: ze zal overwinnen. Daarbij zit haar ene hand in een zwarte handschoen - het is de handschoen waarmee de zwarte atleten bij de Olympische Spelen in Mexico hun protest toonden tegen hun vaderland toen het Amerikaans volkslied weerklonk. Dit meisje moet dus wel iemand zijn die vecht. Het gaat niet over nederigheid of onderdanigheid, het gaat hier over opstand en protest. Dat wordt in de voorstelling verder uitgewerkt. Ze zal met het zwaard kunnen omgaan, ze zal een mantel van een kruisridder dragen.

Deze Vrouw (ze heeft geen naam) zal ook lijden. Dat blijkt uit de litanie, waarin de Vrouw de namen van onthoofde vrouwen mompelt. Ze zijn voor het volk gestorven, zegt de tekst. (Of dat echt wel klopt, is zeer de vraag. We horen bijvoorbeeld de naam van Anna Bolleyn: ze is wel het slachtoffer geworden van een mannenwereld, maar wat het 'volk' en het geïmpliceerde offer hierbij komen doen is mij een compleet raadsel).

Plots zal de 'massa' verschijnen, allemaal mannen, en de Vrouw in elkaar slaan. Erg democratisch zijn de voorstellingen van Castellucci nooit geweest. Uit de massa zal hij dan een Afrikaanse vrouw laten naar voren komen. Ze wordt op haar beurt mishandeld als slavin van een blanke man. Dit is zulk een plat beeld, dat men bijna gegeneerd is dat Castellucci plots zo eenduidig anekdotisch bezig is. (Een deel van het publiek zucht wellicht opgelucht dat er eindelijk iets makkelijk te begrijpen valt).

Tenslotte zal de vrouw, die nu geharnast is, haar Afrikaanse zuster met zilververf insmeren: twee strijdsters. De blanke vrouw neemt dan het grote slagzwaard in de hand. Ze is Jeanne d'Arc geworden - ze behoort dus tot de reeks vrouwen die eerder werden genoemd, en ze is natuurlijk een conservatief katholiek symbool. Dan komt er uit de linkerzijde een groene laserstraal te voorschijn. Ze treft de vrouw-soldaat, en plots begint er op een videoscherm een reeks woorden te rollen. Jeanne d'Arc krijgt een boodschap - maar leesbaar is ze niet. De woorden (boom, televisie, hand, computer enz.) rollen over het scherm in een jachtig ritme. Verbanden kan je niet ontdekken. De geest van Jeanne 'Arc wordt er door gebombardeerd. Eén ding staat vast: God spreekt, maar ook hier is dit moeilijk verstaanbaar. Begrijpt deze Jeanne d' Arc het? Wellicht, maar het is niet nodig dat wij het zouden begrijpen. Ondertussen staat de Afrikaanse zuster op het achterplan met het zwaard in de hand wat onhandig samba te dansen. Verbazend, is het minste wat je hierbij kunt zeggen. Het beeld roept een reeks vragen op. Kan de Afrikaanse niet militant zijn? Zo ja, dan heeft Castellucci een erg nauwe blik

op de wereld. Zijn Afrikaanse vrouwen onschuldig en immer vrolijk, terwijl de blanke vrouw de belangrijke opdrachten krijgt? Is Castellucci misschien blijven steken in *Kuifje in Kongo*? Of wist hij als regisseur plots geen raad met een personage, en dacht hij dat het voldoende was om het dan maar wat op de achtergrond te laten ronddraaien (in de aard van: doe maar wat tot het licht uitgaat).

Het laatste beeld vat nog eens zijn gedachte samen: hij toont een koopmansportret van Van Eyck onderste boven. De man, de patriarch, is van zijn troon gestoten. De nieuwe Vrouw komt er triomfantelijk aan. *Hey Girl!* wil ook een feministisch pamflet zijn.

En de elektriciteit? De hele voorstelling wordt gedragen door een subtiel spel van licht. Soms krijg ik de indruk dat ik zonder 'verhaal', zonder personages nog altijd gefascineerd naar de opeenvolging van de verschillende atmosferen even gespannen zou blijven kijken. Castellucci is ook een bezeten bricoleur. Elektriciteit speelt daarbij een belangrijke rol. Zo creëert hij vaak intrigerende en verrassende momenten. Op het voorplan ligt een slagzwaard. Wanneer de Vrouw er een doek op legt, blijkt er stroom op te zitten, want het brandt er een kruis in. De techniek bij Castellucci heeft vaak iets magisch. Op zeker ogenblik dalen er een aantal spiegels uit de toneeltoren (ze zijn een visueel antwoord op een van de eerste beelden waarbij de Vrouw in een spiegel kijkt – een verwijzing naar een schilderij van Félicien Rops). Maar aan de vrouwelijke ijdelheid komt hier een drastisch einde, als alle spiegels kapot spatten. Castellucci houdt van deze toneeltrucs en schuwt het spektakel niet. Zo is de elektriciteit een vitaal onderdeel van zijn theatrale wereld. Soms lijkt het er wel op dat de enige god die zich hier amuseert, Castellucci zelf is.

Johan THIELEMANS